

Vilket imorgon kommer jag att välja?

- om att växa upp och vara förälder i olika kulturer

Lätt svenska

Studiematerialet Vilket imorgon kommer jag att välja?
är framtaget av Folkbildningsförbundet – studieförbundens
intresseorganisation. Denna version och översättningar av
studiematerialet kan laddas ner från www.studieforbunden.se

Vilket ”imorgon” kommer jag att välja? - om att växa upp och vara förälder i olika kulturer

Hur är det att komma från ett annat land och vara förälder i Sverige? Den här skriften handlar om det.

Dina barn växer upp i Sverige, men du har växt upp i ett annat land och en annan kultur. Då kanske du blir rädd för att barnen ska bli främmande för dig och börja tänka och tycka på ett annat sätt än du. Hur ska du göra för att dina barn ska behålla* din kultur? Hur svenska får dina barn bli? Hur mycket svenskhet kan du säga ja till? Kan barnen ha flera kulturer eller måste de välja?

Alla föräldrar är osäkra* ibland. Hur ska det gå för mina barn, tänker de. Det är ofta bra att prata om det tillsammans med andra föräldrar.

Igår, idag, imorgon

Russl Almosawi

Igår

I husets skugga

Kammade mamma mitt hår

Och flätade två flätor.

Idag

är en korsväg

mellan igår och imorgon.

Vilket imorgon

Kommer jag att välja?

1. Att växa upp i ett annat land

En tonåring* kan säga till sina föräldrar, att de inte förstår hur det ska vara i Sverige och att han eller hon vet bättre än föräldrarna. Då blir föräldrarna kanske arga och det blir bråk.

De flesta ungdomar vill visa att de är självständiga*. Det är inte detsamma som att de ska bli ”svenska”. Det betyder inte heller att de säger nej till föräldrarnas kultur och sätt att leva. De kan leva med båda kulturerna, om de får välja själva och inte tvingas* att välja.

- Tvingade dina föräldrar dig till något när du var ung?
- Hur var det för dig?
- Hur hade det varit om du själv fått välja?

Barn lever här och nu. De vill förstå och lära sig allt

Föräldrarna och familjen betyder mest för vad barnen lär sig. Men kamraterna i skolan betyder också mycket och hela samhället omkring barnen är viktigt.

Barn försöker förstå allt som de ser och hör. Om det är olika sätt att tänka i familjen och i samhället, försöker barnen förstå båda sätten. I skolan är det kanske andra regler* än i

familjen. Pappa och mamma tycker inte alltid detsamma som skolan. Men barnen kan inte välja bara det ena. De lever i båda kulturerna: familjens och skolans.

De flesta barn vill få möjlighet att tycka om båda kulturerna. Man kan kalla dem bindestrecksbarn. Det betyder att de är till exempel finsk-svenska, kurdisk-svenska, grekisk-svenska eller somalisk-svenska. De ska kunna binda ihop sina kulturer med bindestrecket, så de blir *både* finska *och* svenska, *både* kurdiska *och* svenska etc. Det betyder *inte* att de ska bli hälften av varje kultur. De kan bli hundra procent av båda kulturerna!

- Fanns det olika värderingar* där du levde när du var barn?
- Vad tyckte dina föräldrar om det?
- Vad betydde det för dig?
- Vad tycker du är svårt eller dåligt med att växa upp i två eller fler kulturer?
- Vad är bra med att växa upp i två eller fler kulturer
- Vad tänker du om bilden av ”bindestrecket”?
- Hur mycket *både-och* är du?
- Hur mycket *både-och* är ditt barn?

”Jag känner mig inte som svensk. Men inte som turkisk heller. Jag känner mig som Ayse. Jag orkar inte med åtskillnaden mellan ’dom’ och ’vi’. Jag är Ayse från Stockholm, med kompisar av alla slag.”

Ur Multikultiungdom

Ungdomskultur

Människor känner sig hemma kulturellt i sin etniska* och sociala* grupp och i sin generation*. Ungdomar från olika etniska grupper kan trivas bättre med varandra än unga och vuxna från samma etniska grupp. Utseende*, kläder och musik kan göra att medlemmarna i en grupp känner gemenskap* i gruppen.

En ung människa som lever i ett annat land än föräldrarnas hemland, behöver känna sig hemma i minst tre olika kulturer:

- föräldrarnas kultur,
  - den svenska kulturen (som de flesta svenskar har)
  - ungdomskulturen!
- Kände du att du var med i någon ungdomskultur när du var ung?
  - Var det någon skillnad mellan ungdomar och vuxna där du levde?

Förändringar mellan generationerna

Unga människor vill förändra. Äldre människor vill ofta ha kvar det gamla. Det är naturligt. Människan vill gärna att allt ska vara som det brukar vara. Det som är nytt och främmande gör människan osäker. Det är ofta en orsak till konflikter* mellan generationerna.

När vi är barn, lär vi oss mycket utan att tänka speciellt på det. Ingen behöver säga hur det ska vara. Det är det innersta* i vår kultur och vi vill inte gärna ändra på det.

- När tyckte din generation och dina föräldrars generation olika?
- Vet du om det fanns konflikter mellan dina föräldrars generation och deras föräldrars generation?
- Vad är viktigast i ditt sätt att se på livet? Vad vill du att dina barn ska lära sig av det?
- Vad tycker de flesta svenskar om det, tror du?

- Vad tror du att ditt barn eller din tonåring tycker om samma sak?

Kulturer förändras

Människor som lever i en kultur förändrar den lite hela tiden. Så har det alltid varit. Kulturer, vanor, värderingar och religiösa traditioner förändras hela tiden genom att vissa delar tas bort, andra delar blir starkare och några får nya betydelser.

Vi alla är inne i vår egen kultur, men vi ser den inte riktigt (som fisken inte ser vattnet som den lever i). Vi är också med och förändrar vår kultur utan att riktigt se det. Ofta blir kulturen tydlig först när vi jämför den med en annan kultur.

Också i samma kultur finns det olika grupper som har olika vanor och regler. Vi alla har olika kulturella roller*, till exempel i familjen, på arbetet och när vi träffar främmande människor.

- Vad har förändrats i din kultur under din livstid (= under din generation)?

2. Att vara tonårsförälder

Alla föräldrar vill vara stolta över sina barn och känna att de är bra föräldrar. Det kan vara lätt när barnen är små, men det blir ofta svårare när barnen är tonåringar och börjar protestera.

Unga människor frågar sig ”vem är jag” och testar olika roller och gränser för att undersöka vad som känns ”rätt” för dem. När tonåringar går över viktiga gränser, måste vuxna naturligtvis sätta stopp, men försiktigt. Annars* kanske de unga blir mer trotsiga* och fortsätter med det som man försöker rädda* dem ifrån.

Föräldrar oroar* sig för sina barn, men ibland oroar de sig i onödan*. Oroliga föräldrar frågar mer och mer. Då kanske tonåringen svarar kort eller inte alls, för han eller hon tycker att föräldrarna bara vill kontrollera och att de inte tror* på honom eller henne. Det är naturligt att tonåringar söker sig bort från föräldrarna under en tid – sedan kommer de tillbaka.

- Vad oroar du dig för när det gäller ditt barn eller din tonåring?
- Har du någon verklig anledning att oroa dig?
- Vad tror du att ditt barn eller din tonåring tycker om att du oroar dig?
- Vad tror du att svenska föräldrar oroar sig för när det gäller deras tonåringar?

”Ni måste börja lita på oss! Vi är stolta över att vara kurder, men vi har rätt till vår frihet. Ni måste stödja oss i detta och inte vara despotiska mammor!”

Kurdiska tonårsflickor i en diskussion med sina mammor. Diskussionen ordnades av Kurdistans kvinnoförbund.

Att vara förälder i Sverige i dag

Det har kanske blivit svårare att vara förälder i dag. Barn och tonåringar får veta mer från TV, radio och tidningar. De ifrågasätter* mer. De vill veta varför. De vill inte bara ha regler och förbud*.

Om ditt barn börjar argumentera* med dig, kanske du tycker att barnet bara bråkar och är ohyfsat*. Det kan vara samma sak för svenska föräldrar. Vi kan inte göra som våra föräldrar. Vi alla får lära oss att vara på ett annat sätt mot våra barn. Också svensk barnuppfostran har ändrats mycket mellan generationerna.

- Är det något som du inte tycker om i ”svensk barnuppfostran”?
- Hur vill du själv göra i stället? Varför?
- Hur tror du att en svensk förälder skulle förklara sitt sätt att tänka och att uppfostra barn?

Barns rättigheter

FN:s barnkonvention* säger bland annat:

- Barn ska *skyddas mot alla former av diskriminering* (artikel 2).
Det betyder att man ska skydda barn så att de inte diskrimineras på något sätt.
- *Barnets bästa* ska beaktas i alla beslut (artikel 3).
Det betyder att man alltid ska besluta så som det är bäst för barnet.
- Föräldrar ska ge barnet *fostran och vägledning* (artikel 5).
- Barn har *rätt till liv och utveckling* (artikel 6).
Det betyder att barn har rätt att leva och utvecklas på ett bra sätt.
- Barn ska ha *rätt att säga sin mening* och få den respekterad (artikel 12).
Det betyder att barn ska få säga vad de tycker i olika frågor och man ska lyssna på dem och inte strunta i vad de tycker.
- Barn får inte utsättas för godtyckliga eller olagliga *ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin brevväxling* (artikel 16).
Det betyder ungefär att barnet är en egen person som man ska ha respekt för precis som för vuxna personer.

Den svenska lagen säger att barn har rätt till omvårdnad*, trygghet* och en god fostran. Att få en god fostran betyder:

att få lära sig sätta gränser* och att ta ansvar*,

att få känna att man behövs,

att få utvecklas*,

att som tonåring få frigöra sig från föräldrarna och bestämma över sig själv.

Barnet har rätt att behandlas med aktning* för sin person.

När barnet växer upp har det rätt att få allt starkare skydd för sin integritet, sitt personliga liv.

Man får inte slå barnet eller straffa det kroppsligt på annat sätt eller behandla barnet kränkande*.

- Instämmer* du med FN:s barnkonvention och svenska lagen?
- Vad betyder barnkonventionens artiklar i vardagslivet, till exempel hemma och i skolan?
- Vilka av de här rättigheterna hade du när du var barn?

3. Att vara förälder i ett annat land

”En av de längsta resorna är den in i oss själva och den börjar alltid med att lära sig något nytt, något annat, något främmande.”

Theodor Kallifatides i boken Ett nytt land utanför mitt fönster

Byta land

När man lämnar sitt land, börjar många stora förändringar. Man själv förändras också. Det är ett svårt beslut att lämna sitt land. Det betyder att man ska säga adjö. Man kan vara orolig och rädd. Att fly eller flytta kan vara mycket dramatiskt eller lite. Den som flyr har kanske upplevt tragedier, farliga och hotfulla situationer. Den första tiden i Sverige känner man sig osäker, längtar tillbaka och är orolig för framtiden.

När man byter land, måste man börja på nytt, med ett nytt språk, kanske lära sig ett nytt yrke eller bli arbetslös.

Efter en tid, olika lång för olika personer, känns det nya livet lättare och man kan se en väg in i framtiden. Då har man gått igenom migrationsprocessen.

Migrationsprocessen:

- Att lämna sitt hem och sitt land. Man känner sig maktlös men måste kämpa.
  - Flykt eller flytt. Man känner sig orolig och osäker.
  - Första tiden i det nya landet. Mycket är annorlunda. Man måste anpassa sig och man längtar hem.
  - Efter en tid. Man blir van vid det nya, känner sig mer hemma, blir integrerad*.
- Vad var det som gjorde att du kom hit?
  - Hur var den första tiden här i Sverige?
  - Var är du i migrationsprocessen?
  - Var är ditt barn eller dina barn i migrationsprocessen?

Vi och dom

Mycket är nytt i ett främmande land. Det är naturligt att man tycker att det som är annorlunda är konstigt. Det är också naturligt att man tycker att allt var bättre i hemlandet. Men det är viktigt att man inte fastnar* där.

När vi möter främmande vanor och traditioner, ser vi våra egna vanor och traditioner på ett nytt sätt. Vi tycker att våra är naturliga och att de främmande är konstiga. Vi delar upp människor i VI och DOM och känner starkare gemenskap med människor som är som vi.

Om vi vågar* lära känna de andra, DOM, ser vi att alla är lika på många sätt. Skillnaderna som också finns kan bli intressanta och spännande.

- Vad tyckte du var mest konstigt i den svenska kulturen?
- Vad tror du svenskar tycker är konstigt i din kultur?
- Vad tror du att det beror på?

- Vi tycker att vi är på ett sätt och de andra är på ett annat sätt. Hur ska vi göra så att vi kan leva tillsammans?

Längtan och smärta

Den som måste lämna sitt land är ledsen och längtar* tillbaka. Att längta tillbaka kan kallas nostalgi. Man saknar människor, platser, dofter, melodier och mycket annat. Ordet nostalgi kommer från grekiskan: nostos betyder att komma tillbaka, algos betyder smärta, att ha ont.

Ibland kan man fastna i nostalgin och det går inte att komma vidare*. Men den som bara lever i minnen av hur det var tidigare, har ofta svårt att trivas med livet som det är nu. Om föräldrar fastnar i nostalgi och inte kan se framåt, kan de ha svårt att se vad deras barn behöver.

- Vad längtar du mest efter från ditt hemland?
- Känner du igen hur det är att fastna i nostalgi?
- Vad tror du man kan göra för att inte fastna?
- Hur ska man kunna både längta tillbaka och fortsätta framåt på samma gång?

”Jag började den här skriften i avsikt att reda ut vad som hänt mig efter trettiosex års liv som främling. Jag har inte blivit svensk, även om jag inte längre är den grek jag trodde jag var. Jag är inte ens främling till hundra procent. Jag kan kort och gott inte säga vad jag har blivit. /../ Det finns stunder då jag känner mig naknare än då jag föddes, då har man i varje fall en navelsträng, och jag sörjer som efter en olycklig kärlekshistoria.

Men det finns också stunder då jag känner en djup frid över att jag lärde mig älska något annat än det som var mig givet.”

Theodor Kallifatides i boken Ett nytt land utanför mitt fönster

Det går inte lika fort för alla i familjen

Alla i familjen går kanske inte igenom migrationsprocessen lika fort. Barnen sörjer också människor, platser och saker som de måste lämna i hemlandet. Men de lever i nuet* och är nyfikna* på det som är nytt.

Om föräldrarna inte kan vara med i nuet och barnens verklighet, har de och barnen svårt att få bra kontakt med varandra.

- Vem bestämde att ni skulle lämna hemlandet?
- Hur fick ditt barn veta det?
- Vad tror du att ditt barn tänker om ert hemland?
- Känner ditt barn att det får tycka om sin svenska förskola eller skola och sina kamrater?
- Hur tror du att migrationen har påverkat* ditt barn?

Barn måste få tycka om

Barn kan inte växa och må bra i en miljö* som de inte får tycka om. Barn som växer upp i Sverige, måste få tycka om det svenska. Men det blir svårt, om föräldrarna föraktar* det svenska och om svenskar nära barnet inte vill ha kontakt med den kultur som barnet kommer ifrån. Då börjar barnet kanske förakta delar av sig själv.

- Vad tänker du om förakt och självförakt?

- Har du känt förakt från andra människor?

Drömmen om en bättre framtid för barnen

Barn som går i svensk förskola eller skola och leker med svenska kamrater, kommer hem med nya tankar och frågor. Då kan föräldrarna bli rädda för att förlora barnet, att barnet ska bli främmande* för dem, kanske alltför ”svenskt”.

Det är alltid svårt att tvingas lämna sitt land. Det kan kännas lättare, om man tror att barnen ska få en bättre framtid i det nya landet.

Ett barn kan känna att det måste leva sitt liv så bra att det ersätter allt som föräldrarna har förlorat. Det är mycket svårt för ett barn.

”När pappa berättar hur fattigt han har levt så gråter jag. Jag blir ledsen, men vad kan jag göra? Nu ska jag jämt vara tacksam att jag har det bra. Men det var ju ett annat liv.”

Nina

- Har du någon gång varit orolig för att ditt barn ska bli försvenskat?
- Tror du att ditt barn känner dina förväntningar* som en börda*?

4. Familj, kärlek och sexualitet

Vad är en familj?

Ordet ”familj” kan betyda olika saker. Det kan vara alla släktingar eller bara pappa, mamma och barn. Familjen är lika viktig i Sverige som i andra delar av världen, men på ett annat sätt. Kvinnan och mannen ska ha samma rättigheter* och möjligheter. Varje person ska ta ansvar* för sig själv och sitt liv. Ibland kan tonåringar lämna sin familj för de vill visa att de är självständiga*.

På kort tid har Sverige förändrats mycket. Det gäller vem som har ansvar och bestämmer i familjen och samhället. Det gäller vad olika familjemedlemmar ska göra. Förr var det viktigare att familjen och slakten höll ihop*. I dag lever barn i Sverige i många olika sorters familjer. De flesta växer upp med mamma och pappa. Men många har skilda föräldrar och styv*-föräldrar, styvsyskon och halvsyskon.

- Vad betyder familj för dig?
- Vad tror du att familj betyder för de svenskar som du känner?
- Har familjerna i ditt hemland förändrats på något sätt de senaste 10-15 åren.

Nya roller i familjen

Den som får arbete eller utbildning i Sverige kommer fortare in i samhället. Ibland kan det vara lättare för kvinnor än för män att hitta nya vägar in i samhället. Barnen lär sig snabbt att leva i Sverige. Ibland behöver de vuxna hjälp av barnen för att klara kontakterna med samhället. Då är pappan inte längre den som vet och kan bäst. Det blir nya roller i familjen och kanske konflikter.

”Som flyktingbarn tycker man synd om sina föräldrar. De har fått lämna allt och kommit till ett land där de ständigt måste ha hjälp eftersom de inte kan språket. Barn och ungdomar lär

sig språk fortare än vuxna och börjar genast hjälpa sina föräldrar i alla kontakter med det svenska samhället. Därmed får man en större inblick i vuxenvärlden än man ska behöva ha som barn.”

Nalin Pekgul

Det här händer i många familjer, men det kan vara svårt att prata om det. Man vill inte visa för andra att man har svårigheter.

- Tycker du att det är så här i din familj?
- Om du svarar ja: Har ni kunnat prata om det?
- Känner du andra familjer som har samma svårigheter?
- Kan ni prata om det med andra?

Kvinnor i Sverige

Det är inte länge sedan mannen bestämde över kvinnan. Hon var ekonomiskt beroende* av mannen. Hon skulle sköta mannen, barnen och hemmet.

I dag säger lagen i Sverige att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i samhället. Kvinnor och män ska kunna ha både barn och yrkesarbete.

Men även om mycket har ändrats på kort tid är det långt kvar innan kvinnor och män i Sverige är helt jämställda*.

- Jämför kvinnornas situation i ditt hemland och i Sverige. Vilka skillnader är det?
- Vilka skillnader är bra och vilka är inte så bra?

Hur ska en man vara?

Vad är kvinnligt och vad är manligt*? Människor har olika svar på det i olika tider och samhällen.

Vad är manligt och vad är omanligt för människor i Sverige i dag? Alla tycker förstås inte lika. Här svarar några kvinnor och män på frågan:

”Det är omanligt att inte ta hand om sin familj.”

”En mes vågar inte visa känslor.”

”Att lösa konflikter med våld anser jag vara tecken på omanlighet.”

”Jag tycker det är manligt att våga ta pappaledigt och stanna hemma med barnen.”

- Vad tycker du är manligt?
- Tror du att dina föräldrar tyckte på samma sätt?
- En del invandrare tycker att svenska män är omanliga. Varför tycker de det, tror du?
- En del svenskar tycker att invandrarmän ibland är ”macho”. Varför tycker de det, tror du?

Svensk familjehistoria

1858. En ogift kvinna i Sverige kunde bli myndig*, om hon ansökte om det.

1863. Ogifta kvinnor blev automatiskt myndiga, när de var 25 år.

1884. Ogifta kvinnor blev automatiskt myndiga, när de var 21 år.

1864. Mannen hade inte längre rätt att slå sin fru.

1874. Gifta kvinnor fick rätt att bestämma över sina egna pengar (inkomst och förmögenhet*).

1915. Kvinnor fick rätt att ta ut skilsmässa.

1920. Gifta kvinnor blev myndiga, när de var 21 år. Då fick de också samma ekonomiska och juridiska rättigheter som mannen.

1921. Kvinnor fick rösträtt* i Sverige och kunde bli politiskt valda.

1965. Våldtäkt* i äktenskapet* blev straffbart*.

- Vad tänker du om de här årtalen?
- När fick kvinnor rösträtt i ditt hemland?
- Finns det något annat du vill jämföra när det gäller ditt hemland och Sverige?

Kärlek och äktenskap

Ska man gifta sig av kärlek eller kommer kärleken när man har gift sig? Vem bestämmer om ett par ska gifta sig? Hur gammal ska man vara när man gifter sig? Hur gör man när man gifter sig?

Man har tyckt olika i de här frågorna under olika tider och i olika kulturer. Också i Sverige har traditionerna ändrats mycket. Nu är det vanligt att unga bor tillsammans, innan de gifter sig. Många fortsätter att leva tillsammans utan att gifta sig.

- Vad har förändrats i ditt hemland när det gäller kärlek och äktenskap?
- Tycker alla i din släkt lika i de här frågorna eller finns det skillnader?

Sverige och sexualiteten

Hur man ser på sexualiteten är också olika i olika kulturer och under olika tider. De flesta samhällen har försökt kontrollera kvinnans sexualitet för att veta vem som är barnets pappa. I Sverige var det tidigare hårda straff för sex utanför äktenskapet.

”För de äldre kvinnorna var det inte bara en brist på kunskap och tillgång till preventivmedel, det var också inställningen till sin egen sexualitet. Hela den naturliga längtan efter en man fick man inte visa, då var man s.k. karlgalen. Kvinnan fick inte själv ta initiativ till samliv, hon fick inte visa sin kärlek, det var ju bara sämre kvinnor ’som var sådana’.”
En distriktssköterska om livet i det gamla bondesamhället på Gotland.

Det finns inget typiskt ”svenskt” sätt att se på sexualitet, men i dag kan de flesta säga ja till sex i ett kärleksförhållande* före äktenskapet.

I början av 1900-talet var Sverige ett fattigt land och familjerna hade många barn. Ett av tio barn dog före ett års ålder. Många kvinnor dog av illegala aborter*. Nu kan barn vara välkomna när de föds, därför att det finns preventivmedel* och en lag om fri abort. Det görs inte så många aborter och Sverige har den minsta barnadödligheten i världen.

Skolans undervisning om sex och samlevnad* talar om hur viktigt det är att ha respekt för varandra och att vara jämställda och att alla är lika mycket värda. De unga får veta hur kroppen fungerar. De får veta om samlag*, befruktning* och graviditet*, om preventivmedel och könssjukdomar*. De får också ställa frågor och prata om sex och samlevnad, etik och moral

Det finns ungdomsmottagningar där unga människor kan få råd i frågor som är viktiga för dem, till exempel om att vara ung, bli vuxen och få en egen identitet. De kan också fråga om kroppen, om sexualitet och preventivmedel.

Ungdomsmottagningarna och undervisningen i samlevnad uppmuntrar* inte till sexuella kontakter. De försöker ge en viktig motvikt* mot den förenklade bild av sex och samliv som unga möter i tidningar och andra massmedia.

- Vad vet du om vad ditt barn får veta i skolans sex- och samlevnadsundervisning?
- Hur fick du själv veta hur kroppen fungerar, hur man gör barn och liknande.

Heder och ära

I vissa kulturer handlar mäns heder om att kunna ta hand om sin familj och se till att familjemedlemmarna lever enligt* normerna* i den kultur man kommer ifrån. Det kan till exempel handla om att kontrollera kvinnornas och döttrarnas liv.

Många föräldrar från andra länder är oroliga för att deras flickor ska börja leva på ett annorlunda sätt i det nya landet och till exempel ha sex före äktenskapet. Ofta tror man att svenska flickor har mer frihet än de har i verkligheten.

Om en familj ger flickorna mycket hårda regler, kan de börja leva ”dubbelliv” – vara på ett sätt hemma och på ett annat sätt tillsammans med kamraterna.

Heder är viktigare i familjer där många släktingar lever nära varandra. Då betyder det mycket vad andra människor säger och tänker om en person eller en familj. Personen eller familjen kan få ”dåligt rykte”. Så kan det fortfarande vara på landet i Sverige men det är ovanligt i städerna.

Det är svårast om föräldrarna blir så oroliga för flickornas och familjens heder att de använder förföljelse, hot* och våld*. De flesta säger nej till misshandel och andra kränkningar. Men det händer också i det svenska samhället att män använder våld mot kvinnor. Det är viktigt att diskutera orsakerna till hot och våld och hur man kan stoppa det.

- Vad betyder heder för dig?
- Vilken skillnad blir det om kontrollen ska skötas av samhället eller i familjen?
- Vad tror du man kan göra för att stoppa våld i konflikter mellan familjemedlemmar?

Inte bara flickorna

Också pojkar och unga män kan komma i en svår situation. Ibland måste de vakta* sina systrar, fast de inte vill det. Många familjer tycker också att unga män ska gifta sig med flickor från samma kultur.

”Alis föräldrar tror att han ska gifta sig med en kurdisk flicka, men sedan några år tillbaka har han en svensk flickvän. Nu står han inför ett vägval i livet: att följa sin familjs traditioner eller att leva mer svenskt. Tankarna mal i huvudet och pressen kan få honom att ligga raklång på sängen en hel dag. Andra dagar är han glad att studierna skingrar alla funderingar. Att leva i två kulturer kan vara ett lika stort problem för killar som för tjejer, menar Ali. Det har ett pris att inte följa sin familjs traditioner, även om det kan bli högre för flickorna.”

- Vilken press tror du att unga kvinnor kan känna, när de växer upp med flera kulturer?
- Vilken press tror du att unga män kan känna, när de växer upp med flera kulturer?

Att bygga ny väg

Hur blir det förändringar i kulturer, traditioner, normer och värderingar? Vem bestämmer hur mycket som ska förändras? Vem godkänner att man gör på ett nytt sätt i familjen eller den etniska gruppen?

- Hur var det möjligt att förändra något i din familj när du växte upp?
- Vem säger ja till förändringar i din kulturella grupp i dag?

Ordlista

abort När en kvinna är gravid men inte kan eller vill föda barnet, kan en läkare göra abort (= ta bort det). En illegal abort = en abort som lagen säger nej till.

aktning –en Att ha aktning för ett barn = att visa att man tycker barnet är en viktig och värdefull person.

annars Gå försiktigt på isen, annars kan du halka. = Om du inte går försiktigt, kan du halka.

ansvar –et Jag tar ansvar för det här jobbet. = Det är mitt fel om det blir dåligt.

argumenter/a –ar –ade –at Ninas mamma säger: ”Gå direkt hem från skolan!” Nina argumenterar mot mamman: ”Shirin och jag ska ta en promenad först. Det är viktigt att vara ute och få frisk luft. Det säger lärarna till oss.”

barnkonvention –en FN:s barnkonvention = en överenskommelse om barns rättigheter som många länder, också Sverige, har sagt ja till.

befruktning –en = när en sädescell från mannen kommer in i ett ägg från kvinnan.

behåll/a –er behöll behållit Att behålla sin kultur = att ha kvar sin kultur.

beroende Ali är ekonomiskt beroende av sina föräldrar. = Han har inte pengar så att han kan klara sig själv. Hans föräldrar måste hjälpa honom.

börd/a –an –or = något som man måste bära.

etnisk En etnisk grupp = en grupp människor med samma bakgrund, kultur och språk.

enligt* Här = som reglerna* säger.

fastn/a –ar –ade –at Han fastnar där = Han kan inte komma därifrån och inte börja tänka på ett annat sätt.

främmande Barnet blir främmande för mamman. = Barnet blir som någon annan kvinnas barn, inte som hennes eget barn.

förakt/a –ar –ade –at Att förakta någon = att tycka att någon är dålig och mindre värd.

förbud –et – Förbud mot att röka = rökning förbjuden.

förmögenhet –en –er = pengar eller något som är värt pengar, t.ex. hus, bilar, båtar, konst, aktier och andra värdepapper.

förväntning –en –ar Mamman har stora förväntningar på barnet. = Hon tycker t.ex. att barnet ska studera mycket och få ett väldigt fint jobb.

gemenskap –en Hon känner gemenskap i gruppen. = Hon trivs i gruppen och känner sig hemma där.

generation –en –er En generation = människor i ungefär samma ålder. Farfar, pappa och son = tre generationer.

graviditet –en –er = när en kvinna blir med barn, blir gravid.

gräns –en –er Här: att sätta gränser = att veta t.ex. när man ska sluta göra något, att sluta innan det blir en olycka.

hot –et – = att säga att man ska slå någon eller skada någon på annat sätt.

ifrågasätt/a –er ifrågasatte ifrågasatt Omar ifrågasätter det som tidningen skriver. = Han tror att tidningen kanske inte skriver sanningen.

ihop Här: hålla ihop. De håller ihop. = De är mycket tillsammans, hjälper varandra men har också kontroll på varandra.

innersta Det innersta i vår kultur = det viktigaste i vår kultur, det som finns ”längst inne i hjärtat”.

inställning –en –ar Vilken inställning har du...? = Vad tycker du...?

instämm/a –er –de –t = tycka samma sak.

integrerad Att bli integrerad i ett samhälle = att lära sig hur samhället fungerar och känna att man passar bra där.

jämställd De är jämställda. = De har precis samma rättigheter och möjligheter.

konflikt –en –er = när t.ex. två eller flera personer blir ovänner, därför att de tycker olika.

kränkande Att behandla en person kränkande = att visa att man tycker personen är värdelös.

kärleksförhållande –t –n = när två människor är tillsammans därför att de älskar varandra.

könssjukdom –en –ar = sjukdomar som kan smitta när man har sex.

lit/a –ar –ade –at Jag litar på dig. = Jag tror att du gör rätt.

längt/a –ar –ade –at Ali längtar hem. = Han vill inte vara här, han vill vara hemma.

manligt Är det manligt att diska? = Passar det för en man att diska?

miljö –n –er Pojkens miljö = natur, människor, saker och annat som finns i pojkens liv när han växer upp.

motvikt –en –er T.ex. en film kan tala om hur något är men filmen säger kanske bara halva sanningen. Då behövs det en motvikt, något som säger också andra halvan av sanningen.

myndig En person som är myndig bestämmer över sig själv och är ekonomiskt och juridiskt självständig*. Man blir myndig i Sverige när man fyller 18 år.

norm –en –er sätt att göra och tänka som de flesta i en kultur är överens om.

nu –et Här: De lever i nuet. = Det som är viktigast för dem är just nu.

nyfiken Hon är nyfiken på det. = Hon vill veta mer om det.

ohyfsad = inte artig och trevlig.

omvårdnad –en Här: vård och hjälp som barn behöver.

onödan Här: i onödan = när det inte behövs, när det inte finns någon orsak.

oro/a –ar –ade –at Oroa sig för sina barn = vara rädd och nervös för att det ska gå dåligt för barnen.

orolig = rädd, nervös.

osäker Hon är osäker. = Hon vet inte hur hon ska göra.

preventivmed/el –let –el Hjälpmedel som gör att kvinnan inte blir gravid. En del preventivmedel skyddar också mot vissa könssjukdomar*.

påverk/a –ar –ade –at Flyttningen har påverkat mig. = Flyttningen har förändrat mig. Jag är inte precis samma människa som jag var före flyttningen.

reg/el –eln –ler Regler säger vad man får göra och vad man inte får göra.

roll –en –er Olga har barn. Hon arbetar som läkare. Att vara mamma och läkare är två av Olgas roller i livet.

rädd/a –ar –ade –at Ali faller i vattnet och kan inte komma upp. Nina räddar honom från att dö. Hon hjälper honom upp ur vattnet.

rättighet –en –er = något som man har rätt att få eller göra. T.ex. rätt att rösta i politiska val, rätt att få studera, rätt att få sjukvård när man behöver det.

rösträtt –en = rätt att rösta i politiska val. Den som har rösträtt kan också väljas.

samlag –et – Att ha samlag = att ha sex.

samlevnad –en = att leva tillsammans.

självständig Hon är självständig. = Hon kan klara sig själv ekonomiskt och på andra sätt.

social En social grupp i samhället = en grupp människor som har ungefär samma utbildning och ekonomiska möjligheter.

straff –et – = t.ex. böter eller fängelse.

straffbart Det är straffbart. = Man kan bli straffad (t.ex. få fängelse) för det.

styv- Lisas föräldrar är skilda. Lisa bor hos sin pappa och hans nya fru som är Lisas styvmamma (styvmor). Fruns barn i ett tidigare äktenskap är Lisas styvsyskon. Fruns barn med Lisas pappa är Lisas halvsyskon.

tonåring –en –ar = en person som är mellan 13 och 19 år gammal.

tro –r –dde –tt Jag tror på dig. = Jag tror att du säger sanningen.

trotsig Hon är trotsig mot föräldrarna. = Hon säger nej och vill absolut inte göra som föräldrarna vill.

trygghet –en Att känna trygghet = att veta att man kan få det man behöver, t.ex. mat, kärlek, ett hem, vuxna som man litar på.

tving/a –ar –ade –at Ali tvingar Nina att stanna inne. = Nina vill gå ut men Ali gör så att hon inte kan gå ut.

tving/as –as –ades –ats Ali tvingas välja. = Någon annan bestämmer vad Ali ska välja.

uppmuntr/a –ar –ade –at Att uppmuntra till studier = t.ex. att säga: Jättebra att du studerar. Gör det mer och mer!

utseende –t –n = hur man ser ut, t.ex. vilken frisyra man har, vilka smycken.

utveckl/as –as –ades –ats = att växa och lära sig leva på ett bra sätt.

vakt/a –ar –ade –at Han vaktar sin syster. = Han kontrollerar att hans syster inte gör något som föräldrarna har förbjudit henne.

vidare Här: komma vidare = fortsätta.

vuxen Människan är först barn, blir sedan tonåring och sedan vuxen.

våg/a –ar –ade –at Jag vågar göra det. = Jag är inte rädd för att göra det.

våld –et Att använda våld = att slå någon eller skada någon på annat sätt.

våldtäkt –en –er = när en person har sex med en person som inte vill det.

värdering –en –ar Eino säger att finsk kultur är bättre än svensk men Ulla säger att båda är lika bra. Eino och Ulla har olika värderingar.

äktenskap –et – Petra och Ahmet är gifta. = De lever i ett äktenskap.